

Resebrev Nr 52

2-4 november 1986

JAMSHEDPUR-TATANAGAR, JHARKHAND

Resa till Indiens centrum för metallurgisk industri, kring Jamshedpur i dåvarande Bihar, nu Jharkhand. En av många färder/expeditioner i Indien tillsammans med min älskade sväger konstnären Kumkum Munshi.

Ghatshila, Bihar 2/10-86

Hej,

Kankun ligger nedan och sover, under myggnät, i vårt dubbelrum på Hotel Anandita i den lilla staden Ghatshila, nära Jamshedpur - Indiens metallurgiska huvudstad. Ulochan är strax halv elva, jag sitter på min säng och mår gott. Semester, har återupplivat minnena från resor i Indien.

Hotellet är en tvåvåningsbyggnad några kilometer från själva Ghatshila, och järnvägsstationen som vi anlände till igen kväll. Allt är frid jämfört med Calcutta. Dera ljud från radion som den bengaliska familjen, man met tvärs över gängen har på för jämt, sophvasta som personaler fejat gödsylener med, och rust ljud från de ständiga godstågen på järnvägen några hundra meter från hotellet.

Det är första gången som en uttanning kommit hit och togit in på hotellet, så intresset är givetvis stort. Hotelldirektören lyckades på ledigare ihväll och allt och pratade en stund.

Vi for hit igen med Stål-Expressen, fra Howrah Station kl 18 (30 minutter forsenat). 25 rupees i IIa klass. Mycket pendlare med toget till en bärja (till Khanagpur), men vi lyckades få platsen med det samma. France efter 3,5 timme, i en tyst och stilla smästad. For med scooter-taxi väg till vårt hotell, där vi sedan lyckades få middag (ägg-curry) trots den sena timme.

Sov gott, men vaknade med huvudvärk kl 8. Efter te på sängen (for indisk inrättning på alla hotell) och frukost bestående av mer te, toast och ett kokt ägg gav vi oss ut på sight-seeing. Som inleddes med att gå till en doktors klinik med häftet av häpa 2 aspirin.

Landskapet här är kulligt, glesbelyggt och mineral-rikt. Ghatskila domineras av ett väldigt kopparkonbruat, Hindustan Copper Corporation, vars väldiga fabriksbyggnad egentligen ligger i ett eget samhälle, några kilometer väster om Ghatskila. Ut skorstnarna bolva ständigt röka, som sedan drabbar arbetarna som

Var i mer eller mindre fina bostäder kring fabriken. På ena sidan rinner en flod, som tar emot de fasta avfallsprodukterna från hantveringen. Över floden går en bro som leder vidare till gruvorna där en stor del av Indiens koppar bryts.

Vi genomgick från hotellet följt ett hus där en berömd bengalisk författare bott, ned till floden. Vandrade mellan röstfält, som flödan av vatten efter allt regn - riset är snart noget att skärda. Följde floden uppströms, rundade fabriken och korsade bron.

Solen sken till en början så vi blev alldeles utmattade. Fyllde go med te och vatten på ett lekhus, och sedan undlade det faktiskt till. Så det blev en behaglig tur.

Vid lunchtid stannade vi till på en grönstäm restaurang, ett riktigt godbets (inne i fotyrsikt deg) med guffat ris. Träffade en ung lärare från Calcutta, som just börjat tjänstgöra i Centralskolan intill - som ska bli den näst största (högskole- och gymnasie-)skolan.

↓ Calcuttas skuldstrikt. Nu ligger den stora skolanläggningen nämligt ödslig ute på landet. Men nya städer ska anläggas här i Jharkhand-gränslandet mellan Västbengalen, Bihar och Orissa, som p.g.a. sine naturrikedomar ~~är~~ är östra Indiens industriella hjärta.

Extra öde var det idag därför att det är nationell helgdag: Mahatma Gandhis födelsedag. Det är därför som klockan är ledig för övrigt.

Vi vandrade ända bort till en av gruvorna, Surda, och tog sedan en buss åter därifrån till Ghatskhilas järnvägsstation. Vartefter vi promenerade till hotellet, via Nambiens (f.d. Lugens) residens. En ej så annärlingsvärd stenbyggnad, som nu användes som korvar och (delvis) lagerlokal för foder. Parken användes som fotbollsplan.

På hotellet kl 16. Drack te, läste i en intressant rese-bok Paul Theroux's "Den stora järnvägsstråken", som jag köpt i Calcutta. Dussade o som middag.

Idel nöje alltså, som inte blev sämre av en slink whisky, en kvälls promenad ut i mörkret, och en härlig, sen middag bestående av ris, dal, potatis-curry och kyddlingcurry.

Imorgon ska vi fara vidare till Janshedpur och dess tvillingstad Tatanagan (=Tatas stad. Tata är Indiens främsta industriägarfamilj, den styr ett imperium av företag, inkl. viltillverkning och stålverk). Vi tar sedan Ispat-expressen till Kanche till Calcuttas morgonkväll.

dördaag 4/10. Sitter åter hemma på Tala Park, men utan Bibu, Mattias o Mawe. De for nämligen hem till Bani i torsdags, och kommer inte hit igen förrän ihväll. Men jag får nog vara döt i eftermiddag.

Regnen fortsätter i Calcutta. Varje dag skuras, och i dagens tidning vannas för att ett nytt omfattande lösttryck är på väg in från Bengaliska Viken.

Det blev mycket väntande och mycket genomgående igår. Tåget från Shaktiila till Tatanagan var en timme försenat, kom sväng 10.40. Efter en halvtimmes färd genom ett

2

vackert kuperat landskap, fullt med lustigt fäncade skogsbevuxna kullar, kom vi så till Tataregans järnvägsstation. Som överallt där ekonomin flödar i Indien umledde det av välklädda rikhen, med sina karaktäristiska turbaner (männer) och speciella klädedräkt (kvinnor).

Kumbum hade varit i Jamshedpur tidigare, och han trodde sig veta att det inte var så långt till centrum. Vi började därför gå, struktade i alla scotertaxis som fanns i stor mängd. Över järnvägen, vidare i riktning mot de väldiga fabrikskonstruktionerna som spydde ut rök i alla otrevliga färger. Det är Tilco, Indiens största stålverk, kring vilket staden anlades av grundaren Jamshedji Tata år 1919.

Han hade ambitionen att skapa en helt ny, planerad stad, med breda trädbevuxna avenyer, parker, välordnade bostadskvarter för arbetarna etc. Men som alltid i Indien nivelleras alla sådana ambitioner ut, genom den stora fattigdomen i landet i övrigt.

Till dessa reservat av ekonomisk utveckling dras som av en magnet folk som inte ingår i "glänsmän", och snart omgärdas de välordnade områdena med samma slum, smuts, klottradiken och oordning som är typisk för alla indiska städer. Det är samma sak med Bombay, Indiens mest europeiska, ekonomiskt välvående stad. Den staden kan även skryta med att ha världens största slumområden inom sine gränser.

Det visade sig vara närmare 4 km till centrum, samt hela Tilcos gärtliska fabriksområde (omgärdat av höga murar med teggträdsmat överst, och med vakttorner, allt för att förhindra stölden). När rejält hungriga o törstiga när vi kom fram till ett hotell med luftkonditionering (näja, illa fungerande) restaurang i källaren.

Bländade av solen såg vi absolut ingenting när vi blev in i den helt fönsterlösa restaurangen med snett föniga 15W-lampor i taket. Typiskt för bättre indiska restauranger, folk vill slippa undan solen helt o hållet för en stund. Vi fick vänta tills nattsynen började fungera innan vi

kunde läsa menyn o beställa varsin Chicken Butter Masala, kryddning i smörig, stark kryddsats. Parathas, läckra, fräsiga flöttyrstekta bröd, till. Fruktsallad efteråt. 31 rupees per skalle (= 17 kronor). Öl fanns tyvärr inte - det var annars ved jag längtade efter.

Hyrde en scooter-taxi för att fara upp till en konstgjord sjö, Dimna lake, uppe i bergen utanför Jareshdyan. Femtio rupees för färden dit, väntan medan vi tittade på den naturliga glaciären, som gavs ut som Höga Kusten, med de imponerande bergssluttningarna åt alla håll, och slutligen returfärd till järnvägsstationen i Tatanagar.

Tåget tillbaka till Howrah skulle avgå kl 17.25, i väntan gick vi och drack kaffe o läste i tidningen o medförelset på Rajiv Gandhi i torsdags.

Tyvärr blev tåget kraftigt försenat, kom iväg 18.30 från Tatanagar, och sedan bara ökade förseningen ytterligare. Kom till Howrah 23.15, 2,5 timme försenade. Vid denna

Vad är det jättesvårt att få en taxi till normalt
 pris. De vägnar använda taxemetern, och begär rusa
 skamprisen istället. Plötsligt träffade vi dock två andra
 resenärer som ^{och} skulle till vår stadsdel, Parkpura, och
 tillhinnans tog vi en taxi som körde oss dit för 20
 rupees. Usnabbt genom tunna gator, som på dagtid
 annars är konstigt igenkännbara. Alltid en färd med ren
 anhörs.

På Tala Park var entrédörren låst med hänglås, vi
 fick istället ta entrén till en annan trappa, där
 gatuvakten låg och sov på en säng. Upp på taket
 och så ned vår egen trappa. Ingen väntade oss så
 sent, klockan var 12, vi lyckades gå förbi där vi
 trodde Bibu sov. Polly öppnade.

Vi fick vända Tutu, för jag skulle sova bredvid
 honom i natt. Och kunna glömda från cheffaties och
 lite kall gatatiscurry, som väntade på Bhai - men han
 kom inte hem på natten. Han jobbar dagligen med Ma-
 matan Shankar Ballett Troupe, sköter jugglersarbete, lokusuga

ele. Men Shankars bor i södra Calcutta, och med
transportproblemen är det inte alltid Bhaw bryr sig om
att åka hem på kvällen.

Ät snabbt, och sedan snart att sova, hade ett.

kl. om 12.15. Efter lunchen går jag mig väg ned på
stam, och till Bonis hem.

I morgon ska vi åka till Chandernagore, den f.d.
franska kolonin några mil norr om Calcutta. Vi ska
hälsa på våra trevliga släktingar där (som Annada
och jag besökte 1984). Jag skrev ett brev till Annadas
hustru Santam (som bara är 40 år) för 14 dagar sedan, och
i förra veckan var hon här efter jobbet (jag var inte
hemme) och föreslog att vi skulle hälsa på på söndag.

Mamma ska också följa med oss.

Nästa vecka är det så dags för Durga Puja,
i år endast 3 dagar (fredag - söndag).innan dess ska
Daniel vara tillbaka.

Hjärtlig hälsning,

Lars (+ övrig familj)

RESAN TILL INDIEN & KINA 1986-87

- **Calcutta, Indien**, 21-22 september 1986.
Första dagarna på Tala Park med familjen. [Resebrev 13](#)
- **Calcutta** 9–17 oktober 1986. Durga puja, Loki puja.
Murshidabad, Chinsura och Chandernagore. [Resebrev 87](#)
- **Jamshedpur-Tatanagar** 2-4 november 1986. [Resebrev 52](#)
- **Calcutta** 21 oktober & 27 november 1986.
Före och efter Kinaresa. [Resebrev 88](#)
- **Hong Kong–Macau–Kunming–Chengdu**
25 oktober - 9 november. [Resebrev 36](#)
- **Chengdu–Chongqing–Yangtze-floden– Wuhan**
10-16 november 1986. [Resebrev 3](#)
- **Shanghai** 19 november 1986. [Resebrev 67](#)
- **Calcutta och Sundarbans**
26 december 1986 - 1 januari 1987. [Resebrev 50](#)
- **Calcutta vinter** 1986-1987. 9 december 1986 – 10 januari 1987.
Mayapur, Sundarbans. [Resebrev 89](#)
- **Calcutta och båtresa till Andamanerna.**
17-31 januari 1987. [Resebrev 19](#)
- **Calcutta** 1–20 februari 1987. Avslutande tre veckorna på
familjens femmånaders resa [Resebrev 82](#)